Msgr. Dr. Andrija Zivković:

† Dr. Antonin Cyril Stojan
nadbiskup olomučki.

DJAKOVO.
TISAK BISKUPIJSKE TISKARE 1924.

Ovih nekoliko spomen-slova mali je tek dokaz harnosti što je osjećam prema velikom pokojniku. Imao sam prilike izbližega upoznati poslovičnu njegovu dobrotu i ljubežljivost kao njegov gost u Olomoucu. Njemu zahvaljujem, da sam posjetio sv. Hostyn i da sam razgledao nadbiskupski zamek u Kromerižu.

U vrijeme, kad sam spremao ove uspomene za ponovni tisak medju ostalim mojim člancima i raspravama, došla je vijest, da je za olomučkog nadbiskupa imenovan moj drug i prijatelj dr. Josef Matocha. Ta je vijest puštena u javnost u mjesecu travnju godine 1948. Spominjem je ovdje s razloga, što me ona živo sjeća na pokojnog nadbiskupa dr. Stojana. Kroz šest godina zajedničkog boravka na studijama u Rimu, novoimenovani Stojanov nasljednik dr. Josef Matocha--bio je njegov naročiti štovatelj i poklonik. Kad je govorio o Stojanu očitovala se ne samo ljubav prema takvom natpastiru, nego posebno udivljenje koje gotovo ne pozna granica. Mnogo je od toga štovanja prenio na mene već onda, kad ga još nisam poznavao.

Providnost je dopustila, da velikoga i dobroga oca češko-moravskoga puka naslijedi na nadbiskupskoj stolici nakon 25 godina--isto tako oduševljeni promicatelj ćirilo-metodske ideje, a jednako žarki rodoljub svoje otačbine. Neka i novom radniku na toj staroslavnoj nadbiskupskoj stolici kao prvom boriocu i nosiocu zastave sv. Braće slavenske bude Gospodin trajna jakost, obrambeni štit i neslomiva snaga u promicanju ideje, za koju su živjeli i umrli sveti slavenski apostoli Ćiril i Metod!

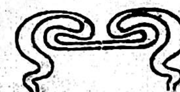
Msgr. Dr. Andrija Živković:

† Dr. Antonin Cyril Stojan
nadbiskup olomučki.

DJAKOVO.
TISAK BISKUPIJSKE TISKARE 1924.

Ut omnes unum sint! Iv. 17, 21.

Uspomeni velikog pobornika za ideju unije.

Pretiskano iz

„Glasnika biskupije bosanske i srijemske" br. 23. god. 1923.

† Dr. Antonina Cyrila Stojana:

I. Život.

II. Djelovanje.

1. Na staroslavnoj biskupskoj stolici sv. Metoda zauzimao je veliki pokojnik časno mjesto. U njegovom je srcu plamsao žar one gorljivosti, kojom su nekad prvi vjerovjesnici Kristove nauke među sjevernim Slavenima naviještali riječ Božju. I makar da su godine njegovog biskupskog djelovanja kratke bile i brzo protekle, opet će uspomena na nadbiskupa S t o j a n a u nizu tolikih slavnih njegovih predšasnika odsijevati posebnim sjajem.

Veliko i prostrano slavensko srce njegovo nije pripadalo samo lijepoj Moravskoj zemlji i češkom narodu; ono je kao rijetko kojeg velikana gorilo djelotvornom ljubavi za cio slavenski naš rod! Bio je apostol slavenske uzajamnosti, a na poseban način apostol vjerskog zbliženja razdijeljene slavenske braće istoka i zapada.

Svi su ga slavenski narodi poznavali i poštivali. I svi su se iskreno obradovali, kad ga je sv. Stolica odredila za natpastira slavne olomučke nadbiskupije. Radost je zavladala među slavenskim prijateljima njegovim i prijateljima katoličke misli izvan češke republike; ali kakav je oduševljeni primitak našla ova odluka sv. Stolice među njegovim narodom, toga Moravska davno nije vidjela!

Apostol cirilo-metodske ideje, gorljivi propovjednik i radnik na polju unije ulazi kao natpastir i vodič u velebnu crkvu na Velehradu — i upravlja svoje suzama orošene oči k svojim svetim zaštitnicima, a idealima i uzorima u apostolskom radu!

Razumio je sav okupljeni narod, da se u tom činu na osobiti način sjedinila Providnost s voljom i željom naroda i da je samo nebo uživalo nad izabranikom, vrijednim nasljednikom sv. Metoda . . .

Kratko je trajalo njegovo natpastirsko djelovanje. Ono je i ako kratko, d o s t o j a n završetak njegovog rada. Ono je k r u n a njegovog neumornog revnovanja za slavu Božju i za dobrobit njegovog katoličkog naroda!

Nadbiskup dr. Stojan nije čekao dok zasjedne na nadbiskupsku stolicu, da onda pokaže svoju ljubav prema svome puku. Taj puk je odavno prije znao, što mu je dr. Stojan.

Svi su u času njegove smrti pojmili, da je on u čitavom svom životu ispunjao svoju svećeničku i patriotičku misiju besprikorno, pa da je smrt njegova i ako bolan i neprežaljiv gubitak — samo lijep završetak jednog slavnog života.

* * *

2. Dr. Antonin Ciril S t o j a n se rodio u Benovu kod Prerova u krasnom moravskom kraju Hanacko 22. svibnja 1851. Nakon svršene gimnazije u Priboru i u Kromerižu stupi u bogosloviju u Olomucu. Kao bogoslov morao je da odsluži i jednu godinu vojne dužnosti. Za svećenika je zaređen god. 1876.

Kapelanovao je za kratko vrijeme u mjestu Šilperk, a zatim u Priboru. Odlikovao se vanrednim aktivnim nastupom u dužobrižničkom radu. I na polju v j e r s k e obnove i napretka kao i na polju n a r o d n o g rada. To je u českim i moravskim krajevima uvijek upadalo u oči, jer je duh nijemstva bio još veoma u snazi. Stojan je bio gorljiv nacionalista, pa je to i činom pokazao, radeći na tom, da bivša njemačka

gimnazija u mjestu dođe posvema u česke ruke, što mu je i uspjelo.

Kasnije je namješten bio za ekspozitora u Svebohovu. Ustanovio je ovdje župu, otvorio česku školu u Vaclavovu, susjednom mjestu. Odavde je konačno došao za župnika u Dražovice pod konac godine 1888. I tu je njegovo djelovanje teklo istim onim putem kao i za vremena, što ga je kao duhovni pomoćnik probavio. Gorljiv i savjestan dušobrižnik, budan branioc nacionalnih prava svoga naroda.

Toliko je bio darežljive ruke, da je sâm sebe znao zapuštati. U Svebohovu su mu prijatelji kupili jedan novi talar, da ne ide u onom jedinom kojeg je imao[1]).

Pokraj svog dušobrižničkog rada marljivo je studirao, pa je osim ispita za vjeroučitelja srednjih škola, polagao rigoroze na olomučkom sveučilištu, gdje je god. 1896. promoviran za doktora bogoslovije.

Već onda je toliko bio omilio narodu, da je radi velikog broja prisutnih kod promocije pisao olomučki „Našinec" (od 12/7. 1896.), da bi se za Stojanovu promociju mirne duše moglo reći, e je obavljena „sub auspiciis populi". Toliko naroda nikad nitko ne vidje, kod promocije. „Hlas" je pisao: Toliko mnoštvo naroda dokazuje, da se akademskog odlikovanja dostao muž, koga čitava Morava u srcu nosi, a koji je crkvi i domovini posvetio čitav svoj život.

Godine 1908. imenovan je zač. kanonikom olomučkim, a iste godine prepoštom kolegiatnog kaptola u Kromerižu. Godine 1920. imenovan je stalnim kanonikom olomučkim. Kad je kardinal Skrbensky rezi-

[1]) Vidi: Ad. Jašek i J. Stanek: Msgr. Th. Dr. Ant. Cyr. Stojan, probošt a poslanec V. Kromeriži 1911. str. 15.

gnirao na nadbiskupskoj službi i časti, bude dr. Stojan izabran za generalnog vikara. U proljeće 1921. imenovan je nadbiskupom olomučkim. Zaredio ga nuncij Msgr. Micara uz asistenciju nadbiskupa dr. Kordača i biskupa dr. Kašpara i Bárte. Bilo mu je onda sedamdeset godina.

*

3. Djelovanje dr. Stojana razvijalo se na raznim poljima. Osobitu je zauzetost pokazao kao narodni poslanik, kao apostol cirilometodske ideje, organizator svetohostinskih hodočašća i velehradskih sastanaka.

Za poslanika je izabran 1897. za bečki parlamenat, a od godine 1902. i za moravski pokrajinski sabor. Kao takav bio je neumoran u obrani prava malog čovjeka. Svatko, tkogod se na nj obratio znao je, da je svoju stvar povjerio u brižne ruke. Zagovarao je i pomagao na sve strane. Naklon svima bez razlike. Narod je tu njegovu pripravnost uočio, pa mu je hrlio u velikom broju. Za svakog je on nalazio vremena, dobre riječi, savjeta, pomoći i zagovora.

U samom je parlamentu bio „dobri duh". Uvijek vedar, pripravan na uslugu. Ni poslanici protivničkih stranaka nijesu ga smatrali svojim neprijateljem, nego su ga veoma uvažavali i cijenili. Korespondencija njegova uslijed toga toliko je rasla, da mu je bila doista ogroman teret. Ali on ga je rado svladavao. Nikomu nije na pismo nikad ostao dužan odgovora. Kad je kao župnik u Dražovicama boravio, morali su na pošti u Novom Rousinovu namjestiti još dvije pomoćne sile. Sâm dr. Lueger jednom, videći ogroman broj pošiljaka, koje dr. Stojan prima reče:

„Ni ja kao načelnik glavnog grada i predsjednik stranke nemam tolike korespondencije kao Vi!"[2])

Za ideju cirilo-metodsku ima dr. Stojan najveću zaslugu. Pod dojmom prijateljskog raspoloženja pape Leona XIII. naprama Slavenima, a povodom slave za tisućgodišnjicu smrti sv. Metoda osnuje dr. Stojan „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou blahoslavené Panny Marie" god. 1885. Nastojao je, da se Apostolat udomi i kod ostalih slavenskih naroda. Doista u tomu je uspio. I kod nas Hrvata raširen je Apostolat po svim biskupijama.

Od godine 1910. izdaje u tu svrhu časopis pod istim naslovom, u kojem i sam mnogo sarađuje. S velezaslužnim metropolitom lavovskim dr. Andrijom Šeptickim mnogo je radio za razvoj i procvat glasovitih unionističkih sastanaka na Velehradu. On je poradio i oko osnutka velehradske Akademije.

Koliko veliku važnost imaju velehradski unionistički sastanci i rad Akademije, vidi se najbolje po tomu, što su ljudi sa svih strana svijeta s velikim zanosom pozdravili ovaj korak. Na posebni način mu shvaćamo važnost mi, katolički Slaveni, kojima je prva dužnost poraditi na tom, da danas od Crkve rastavljena naša slavenska braća opet dođu k njoj natrag.

Na Velehradu je Stojan kao domaćina. Za sve skrbi, za svakoga pažnju imade. Brine se očinski, da sve u redu prolazi.

Imao sam prilike, da se na zadnjem velehradskom unionističkom sastanku, kojemu je dr. Stojan predsjedao, divim neumornoj izdržljivosti i požrtvov-

---

[2]) N. n. mj. str. 28.

noj ljubavi Stojanovoj. On je predsjedao sjednicama, koje su sate i sate trajale. Uvijek čil i uvijek bodar. Taj sastanak u godini 1922. bio je njegov zadnji. Ovogodišnji se radi njegove bolesti morao odgoditi.

Na njima je i preko njih dr. Stojan učinio čitavom slavenskom rodu i ideji zbliženja istočne i zapadne Crkve neprocjenivih usluga. Historija će mu to sa zahvalom upisati u trajni spomen.

Na Velehradu je Stojanovim nastojanjem uveden jedan lijep običaj, koji će katoličkoj misli među češkim narodom donijeti obilnoga ploda. To je obdržavanje duhovnih vježba za laike i za svećenike.

God. 1893. uvedene su duhovne vježbe za moravsko učiteljstvo. To je jedan toliki uspjeh, da se njegova važnost i vrijednost jedva dade ocijeniti. Tko zna i tko shvaća u čemu leži težište svake uspješne katoličke akcije, taj će znati pravo ocijeniti, koliko duguje napredak i budnost katoličke misli u Českoj i na Moravi dr. Stojanu za ovo njegovo nastojanje. Duhovne se vježbe od onda drže svake godine.

Od god. 1895. drže se isto tako duhovne vježbe za akademičare; od god. 1896. za đake srednjih škola; od god. 1907. za stalež seljački, a od god. 1908. za stalež radnički. Za učiteljice u samostanu u Prerovu od god. 1894.

Dr. Stojan je ispravno shvatio zadaću našeg vremena, pa je isto tako uspješno pokazao put, na kojem će svaki stalež jedino moći da ispuni svoju zadaću.

Istina je: Velehrad i jest kao stvoren za to! Iz njega se na zagovor sv. Cirila i Metoda širi blagoslov po českoj zemlji. Katolička ideja slavi ovdje pobjede i u naše dane, kad je snaga razornog liberalizma na očigled toliko ojačala. Česki će zato katolici uvijek sa naročitom hvalom spominjati ime onoga, čijim je nastojanjem udaren temelj svakom uspješnom radu u obrani vjerskih principa.

* * *

Na čitavoj Moravi glasovito je Marijansko prošteništa sv. Hostyn. Krasno leži na zaokrugu plodnih poljana na jednom brijegu dominirajući nad čitavom okolinom. Tome je svetištu dr. Stojan posvetio mnogo pažnje. Njegovom je zaslugom svetište uređeno tako, da vjernici u svako doba godine mogu nesmetano obavljati svoju pobožnost. A njegovim je nastojanjem osnovana i Matica svetohostynska, kojoj je kao i velehradskim udruženjima posvećivao svu svoju ljubav.

Sâm je kao revan štovatelj Majke Božje često hodočastio, ondje svečanosti obavljao. Rado je onamo dovodio svoje prijatelje.

Odmah nakon brnskog orlovskog tabora u god. 1922. pohodio je sv. Hostyn, kamo je sobom poveo i našeg presvij. biskupa Ordinarija A. Akšamovića.

Bl. Djevica ga je u nebeskoj slavi jamačno obilno nagradila za sve žarke iskaze ljubavi, što ih je za ovo njezino svetište pokazao.

*

4. Slavni česki učenjak dr. Musil pisao je u godini 1896. dr. Stojanu iz Betlehema ovako: „Ime je vaše znano i cijenjeno po svim krajevima českim. A pisac ovih riječi jest sin česke zemlje! Kakovo čudo da Vas štuje, da se Vas na svetim mjestima sjeća i za Vas moli, da Vas Gospod Bog i nadalje podrži i narodu našem dugo i dugo sačuva. Želio bi, da je

Vama sličan. Želio bi, da tako radi bez prestanka, neutrudivo kao Vi. Molite se za nj, da mu Svemogući primi rad ne za njega samoga, nego za Crkvu i domovinu . ."

Za Stojana je opće mišljenje, da nije imao ni jednoga ličnog neprijatelja. Toliko je u obilnoj mjeri posjedovao odlična svojstva, koja su ga resila kao svećenika, kao poslanika, kao radnika, kao govornika i kao čovjeka, da je u pravom smislu bio uzor svećenika i narodnog prosvjetitelja.

Dcista, ime je dr. Stojana znano među svim katoličkim slavenskim narodima. Tko ga je poznavao cijenio ga je i zavolio, gledajući u njemu predstavnika svijesne katoličke akcije među českim narodom. S tom katoličkom akcijom i probuđenim katoličkim životom u českim zemljama ostat će trajno spojeno ime pokojnikovo.

* * *

Za kratko vrijeme svoga nadbiskupovanja pokazao se istim dobrim ocem kao za sve vrijeme do svoje 70. godine. Osobito se starao za svećenstvo i brižno ga nastojao čuvati od zaraze, koja je u českim zemljama kao i u našim hrvatskim uhvatila korijena pod imenom — n a r o d n e crkve. On, vjeran sin katoličke crkve, za nju je i za svoj narod živio, u njezinom krilu spokojno ispustio svoju plemenitu dušu . . .

*

Povodom njegove smrti pisao je uvaženi praški dnevnik „Č e c h" (god. 48. broj 268. od 30. rujna 1923). :

„Zaklopio je nadbiskup dr. Stojan oči za navijeke. Otišao je, da primi krunu pravde od Gospodina svoga, suca pravednoga. U m r o j e l j u b i m a c n a r o d a k a t o l i č k o g a u z e m l j a m a n a š i m, ali i svuda u slavenstvu. Sto hiljada očiju orosit će se suzama na tu vijest, ali će svi biti uvjereni, da mu je smrt bila prijelazom do blažene vječnosti.

N a j p o p u l a r n i j i i z m e đ u č e s k i h b i s k u p a n e s t a o j e, s v e t a c j e o s t a v i o o v u d o l i n u s u z a . . Jedan od najslavnijih nadbiskupa napustio je stolicu Metodovu. Blagoslovena će ostati njegova uspomena! D j e d o v i ć e u n u c i m a p r i p o v i j e d a t i o t o m, k a k o v o g j e M o r a v a i m a l a n a d b i s k u p a — a p o s t o l a . ."

Uistinu „dobri tatičko" će živjeti u uspomeni svog naroda, kojemu je sav svoj život nesebično posvetio. Nek mu je i među hrvatskim katolicima časna spomen!

Njegova plemenita duša sa sv. braćom, slavenskim apostolima, Ćirilom i Metodijem molit će pred prijestoljem Svevišnjega, da u Slavenskom rodu ostane trajno čvrsta ona vjera, koja je i njima u životu zemskome pružala utjehu i snagu!

Dr. Antoninu Ćirilu Stojanu, nadbiskupu olomučkom, velikom sinu českog naroda, a prijatelju svih Slavena, časna spomen i vječna slava!